

ועתה מבארת המשנה מי הם השתוקי והאסופי שנשנו בתחלת המשנה.

ואלו הם:

"שתוקי" — כל שהוא מכיר רק את אמו, ואינו מכיר את אביו, לפי שהתעברה אמו בהיותה פנויה מאדם שאינו מוכר לנו מי הוא. ועל כן הוא נקרא "שתוקי", כיון שבשעה שהוא קורא לאיש פלוני "אבא", אמו משתיקתו.

ואמו היא פנויה, ומוכרת לנו כאשה כשרה לקהל. אך מאחר ולא ידוע מי הוא אביו, ושמה הוא ממזר, או שמה הוא אסור באשה זו באיסור ערוה, לכן הולד ספק ממזר.

"אסופי" — כל שנאסף מן השוק, ואינו מכיר לא את אביו ולא את אמו. ואף הוא ספק ממזר, ויש לחשוש עליו בין מצד אביו ובין מצד אמו, שמה ממזרים הם, או שמה אסורים היו זה על זה באיסור ערוה.

אבא שאול היה קורא לשתוקי "בדוקי", מלשון בדיקה.

ובא אבא שאול להשמיענו, שאם בודקים את אמו, ושואלים אותה ממי נתעברה, ואומרת שנתעברה מכשר, הרי היא נאמנת והולד כשר. ויבואר עוד בגמרא.

גמרא:

שנינו במשנה: עשרה יוחסין עלו מבבל.

והוינן בה: מאי איריא דתני "עלו מבבל", למה שנה התנא בלשון "עלו"?

נתיני [היה לו לשנות] "עשרה יוחסין הלכו לארץ ישראל"!⁽⁵⁾

ומשנינן: מילתא אנב אורחיה קא משמע לן התנא, שבדרך אגב משמיענו דבר חידוש בהשתמשו בלשון "עלו מבבל", שארץ ישראל היא גבוהה מבבל. וכל ההולך אליה מבבל, הרי הוא "עולה".

כדתניא: כתיב [דברים יז ח] "וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך" — מלמד הכתוב "ועלית", שמקום בית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל, ולכן נוקט הכתוב כלפיו לשון "עליה".

וכמו כן, ארץ ישראל היא במקום שהוא גבוה מכל הארצות.

והוינן בה: בשלמא זה שאמר התנא "בית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל", שפיר ילפינן זאת מלשון הפסוק הזה, כי היינו דכתיב: "כי יפלא ממך דבר למשפט, בין דם לדם, בין דין לדין, ובין נגע לנגע, דברי ריבות בשעריך, וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך בו".

5. המקשן ידע שבבל עמוקה כמצולה, אלא שהוא לא ידע שגם ביחס לשאר הארצות, ארץ ישראל גבוהה מהן. ולכן הקשה, שהרי על כל שבי הגולה אמרה המשנה שעלו מהם עשרה יוחסין, ויש מהם שלא עלו מבבל אלא משאר

דומה, כיון שאין הם חייבים בכל המצוות, ועדיין סורן רע, יש קצת לחשוש שמה יסירו את הבנים לעבודה זרה. אבל נתינים, שהם גרים גמורים, וחייבים בכל המצוות, אין בהם חשש של הסרה, ולכן מותרים בהם הפסולים והגרים.